

Drevená krava

Ved' vám to bol dakedy inakší svet ako teraz, kde každé iba pod nos hladí a chmúri a utrúpa sa od svitu do mraku. Dakedy ľudia neskývražili toľme, neumárali sa, aby čím viac zospiežili; ale čo mali, to zjedli, zapili si, zasmiali sa. Lepšie im to potom stovilo. Vtedy – ak si neznal dačo na žart povedať, nebolo ti ani ukázať sa medzi ľuďmi; lebo všetci boli veselí, zhovorčiví, žartovliví. No, už to pozde zase tak bude!

Len ešte hen vtedy žila jedna kráľova dievka. Tá zase nedajbože usmiať sa, ani len svojim vohľáčom. A tých by bola mala na každý prst po desať, taká bola krásna a bohatá. Rodičia si nevedeli s ňou rady. Napokon dali vytrúbiť po celej krajine, že toho človeka zlatom odvážia, kto by ju rozsmiechotil. Tu iste hrnuli sa smiechotári zo všetkých strán; lenže každý s dlhým nosom odišiel. Konečne nikto viac nedával sa na to. Ale vraj, naveky nájde sa majster do remesla.

Pán kráľ utrúpený sedeli pri panne dievke, aby ju

trocha rozvraveli, keď tu nachýlia sa dvere a ktosi strčí ta dnu rozčuchranú hlavu:

„Prosím ponížene, či sú pán kráľ doma?“ „A kto ty? Čo ty tu chceš, huncút?“ okríkol ho kráľ.

„Prosím ponížene, prišiel som pravdu si potvrdiť!“ „Čo za pravdu? Či nemáš doma richtára a stolicu?“

I tak by premilého host'a bol kráľ vyhnal, keby nie vážna panna dievka, čo teraz po prvý raz od troch dní ústa otvorila, že tak a tak, kráľ je na to kráľom, aby nikoho neodbil.

„Len vy,“ rečie, „rozpovedzte, čo za galibu máte.“ „No ved', hľa, na to som prišiel!“ ozval sa Kubo, bo to on bol, Kubo, náš kraviar z dediny.

I veru zosňal teraz baranicu z rozčuchranej hlavy, ovesil si ju na vatrál, a postavil sa tak, ako bol v surovici, v opasku, v chološniach a v krpciach pred pána kráľa a pred tú jeho dievku. Začal si on to len tak Do svojom, po sprosté; ale pán kráľ už teraz počúval, keď len počúvala aj tá jeho dievka, čo každého odbila, ako ústa otvoril. Počúvajmeže i my!

Vybubnovali v dedine, že každý, či má kravu, či nemá, kraviara splácať musí, aby každému bolo narovno.

„Čerta ti mi je to narovno,“ pomyslel si pán Krajec, „keď ja kravy nemám, ani len nebožiatka teliatka. Počkaj, kmotre, ved' ti ja podkúrim! Nebudem ti nič po nič hotovú plácu do pažeráka pchať!“

Vykresal kravu z dreva a dal k pastierovi na pašu; ešte mu prihrozil, aby ju dobre napásal a každý večer pekne, ako druhé, do domu dopravil.

„Bude z toho pes!“ hútal kraviar a škrabal sa za ušima. Ale kravu prijať musel, bo mu pláca od nej šla. Inak mu neprichodilo, len drevenú kravu pekne rúče nosiť na pleciach za stádom a každý večer pánu Krajcovi domov doniesť.

Na zlú záhybeľ padol v jeseň mráz a kraviarovi zašiel za nechty. Na širom poli dreva nebolo. Pochytil to drevené telivo, porúbal a pokládol na oheň. Zohrial sa; ale bolo mu teplo ešte len potom!

„Kde ti krava?“ volá večer starý Krajec, keď kravy nebolo.

„Veru som ja tú tam v poli porúbal,“ povie kraviar.

„No počkaj, Kubo, ved' ty za ňu zaplatíš!“ Kraviar len uhol plecom, že ved' bude, ako bude; ale starý Krajec, chytrá liška, bežal za horúca k pánu richtárovi:

„Pán richtár,“ vraví, „mal som kravu; splácal som od nej, ako ste prikázali, aj mi ju ten Kubo celé leto pekne pásol s druhými. Len dnes čo neurobil? Porúbal mi kravu v poli, ani mi len znaku z nej nedonie-sol; čože vy na to poviete?“

„A veru, môj milý pán Krajec, ja na to len tak poviem, ako pánboh prikázal: kravu za kravu!“

Dúškom poslali pougára ku kraviarovi, aby svoju kravu priviedol pred slávny súd.

„Nesúca je, pán pougár, vonkoncom je nesúca pred slávny súd. Povedzte, nech málo pohovejú, kým ju trochu občešem, obriadim!“

S tým odpravil kraviar pougára a pomyslel si, lebo občul, čo to má byť:

„Od zubov pánom richtárom! Nebudete si vy s mojou teličkou gamby mastiť. Pretiahnem vám popod nos inakším masným piercom!“

Vyviedol on kravu na humno a tam zabil. Mäso povešal na pánty, že ho ako na druhý deň bude predávať a kožu vypchal na drevené štuligy, že ved' to i Krajcova krava len na takých drevených štuligách stála. Ale tu pán richtár vydali zákaz, že kto opováži sa od kraviara čo len za babku kúpiť, utratí i mäso i peniaze a ešte ho zavrznú do klady. Neboráčik kraviarčík neutřžil nič, bo ľudia báli sa prestúpiť richtársky zákaz. No, našli sa aj takí, čo nebáli sa toho. A bol to sám fárarov Dunčo aj s kamarátmi. Tí postavili sa na humno pod pánty a oblizovali si pysky, hľadiac hore na mäso i krútiac chvostmi.

„Aha,“ povie kraviar, „vy by ste radi kúpiť, ale ačak nemáte peniaze? No, nič to, ved' ja vám zverím, len či na dlžobu pristanete, a keď si prídem pýtať, zaplatíte?“

S tým zosňal celý hnát z pánta a kamaráti vycerili zuby do toho:

„Aha,“ povedá, „už nemôžete ani dočkať, kým vám ho dám. No, tak sme na jednostajnosti!“

I tak hodil im hnát a fárarov Dunčo prvý zaťal zubmi do pečienky; druhých nebolo načim ponúkať.

Ale čo s ostatným mäsom? Aj tomu ľahký obriadok!

„Dám ja toho,“ pomyslel si, „navariť, nadusiť, nasmažiť; zavolám všetkých susedov na hostinu, veď azda potom len oko zohnú a budú ma rad-radom častovať aj so ženou aj s deťmi, tak volia ako prechovám sa cez zimu.“

Ako si pomyslel, tak urobil a milých hostiniarov ak núkal, tak núkal:

„Jedzteže mi, moji milí páni susedi, jedzte ako doma, berte si ako zo svojho: Pánboh ma opatril mäsom, opatrím si teraz i ja vás!“

Milí páni susedi najedli sa, napili sa, zaľakovali a rozišli sa. Ale ďalej ani neozreli sa o kraviara.

Od susedov mal svätý pokoj, ale doma žena každý bohovitý deň len tú jednu pieseň húdla:

„Daj mi už teraz do hrnka, keď si si kravu zmárnil! Či nevidíš, že ti deti na peci od hladu dobre nepomrú?“

Milý kraviar dobre tam neošedivel! Po nečase príde mu na pamäť, že veď on má na fare dlžníka. Ide pravo tatam a hľadá, vyzerá ho ako ihlu po celom dvore, po kôlni, po stodole, po stajniach, po všetkých kútoch; ale milý čučko dobre bol popratal sa.

„Keď sa mi ani na oči neukážeš,“ pomyslel si pastier, „veď ti ja ľahko prejdem cez rozum; počkaj, obžalujem ťa pred pánom!“

Iba čo hlavu nastrčil na dvere do farárovej svetlice, zazrie ti na jedno oko slepého Dunča rozľahovať sa pod stolom.

„Či si tu, ty pes slepý?“ zavolá. „Zaplať, čo si dlžen!“

Ale pri stole stál aj sám pán farár a nadbe vám vedieť, že aj pán farár bol na jedno oko slepý a na druhé nedoviedel a že si teraz inak nemyslel, len že to pastier naňho zavolať. Tu akoby bol hrom doňho strelil, tak skočil do kraviara:

„Nuž ale ty mňa budeš ešte slepým psom nazývať! Či nevieš, kto som ja? A čože som ja tebe dlžen, ty žobrák, ty ničiga?!“

Jaj, už vám pastier nebol viac vo dverách, už zaberal von z domu a Dunča zahuckali za ním, dobre mu tam päty neobtrhal.

Ale to ešte nebolo nič, čo ho len psom za jeho spravodlivú dlžobu vyhuckali z domu. Pán farár by bol za tú neúctu kraviara na škripec ťahal, keby ten nebol pobral nohy na plecيا.

„Ale,“ rečie farár, „počkaj, šelma! I tak si mi neušiel.“ A pobral sa hneď pred slávnou stolicu a tam neprestal žalovať, kým len pán slúžny nenasúdili kraviarovi sto kyjov kyjovateľch.

Chudák kraviar iba vtedy z vedel, keď mu dráb aj so šiestimi chlapmi pred pastierňou postavil sa, aby ho pod holými vidlami odviekli do stolice. Druhej raty nebolo, iba zadnými dvermi do poľa a z poľa do šireho sveta.

Chodí, chodí po tom širom svete od dediny do dediny, od mesta do mesta. Raz si tu v nieste zastane, oprie sa o vatrál a čuduje sa, čuduje; lebo to ešte predsa nevidel taký vysoký a k tomu ešte všetok zelený dom.

„Ej,“ húta si, „čiže tu divné vápno rastie, keď takto na zeleno bieli. A tie obloky, to sú ako u nás dvere. Hej, a či idú vysoko nad jedno druhé! Ba či tu ozaj sliepky vládzu vyletieť hore na pánky, keď je to taká výšava? A len kde tu chlievce pre svine a stajne pre kravy; keď tu ani statočných vrát, ani dvora, ani nič?!“

A tu rozchichocú sa mu ľudia za chrptom, čo pozastavili sa pri ňom, že čudoval sa ako teľa na nové vráta, a čo ho tu vypočúvali, ako táral.

„Nuž ty hňupák,“ vravia mu, „či ty ani to nevieš, kde si? Veď tu stojíš pred kráľovskou palotou!“

„Ale ja – pred kráľovskou palotou? Ej, tak mi, bistu svete, volač aj o kráľovi povedzte!“

Tu by ste ich ešte len boli počuli, ako sa tí smiali, že veď to už aj malí chlapci vedia, že pán kráľ sľúbili toho zlatom odvážiť, kto by ich pani dievku rozosmial – a nechali ho tam ako blázna stáť.

„Takto zlatom odvážiť sa, to by nebolo zle! I tak nemáš ničoho nič a doma deti plačú!“ pomyslel si kraviar a už len ako by mohol dostať sa ta dnu!

A tam brána ta dnu široká, – ale čože? Pred bránou prechodí sa víťaz s holou šablou, len tak iskrila sa mu, čo bola veľmi nabrušená; a on to bol už dávno počul, že taký víťaz takej šabli len to povie: „Šablička, rúbaj!“ a hneď je každému hlava dolu. Ej, do tej brány nebol by vkročil ani za svet!

Ale čo, len takým víťazom to si on ešte trúfal prejsť cez rozum.

„Nechže si,“ povedá, „tú dieru tu vartuje, vtáčik preletí inokade!“

I začal obchádzať okolo domu, že veď len dakde dvor a záhradu mať bude, tam ľahko prešvihne sa cez plot a potom na dvore čo by sto psov chovali, tých dobrý pastier neľakne sa; len raz zahvizdne na palci, hneď budú okolo neho chvostmi krútiť. Lenže tu, čo ďalej obchádza, to horšie naňho.

Veď vám tam nebolo ako u nás na dedine poriadneho plota okolo domu, len zase brány a brány a pod každou zase aj po dvaja víťazi s iskriacimi šablami. Raz predsa – ale ďaleko, vari až hen u desiateho suseda, bol pustý múr.

„Poručenobohu! Od susedov do susedov volia ako popreskakuješ až hen do pána kráľa,“ pomyslel si a bol už za múrom. Bola to tam, nebodaj, záhrada. Ale povážte, prosím vás, tú hlúposť: trocha petržlenu alebo mrkvy nikde, ako to treba poriadnym gazdinám, iba kvety a kadejaká tráva a kriaky. Hoj! a piesku čo tam bolo navyvážaného! Naša celá dedina by tatam nechcela chodiť vyvážať! A ako ti ho ešte pekne poudrvali, pouhládzali ten daromný piesok!

„Hop,“ myslí si, „to preda nebude na žart, tatam nesmieš v tvojich uprášených bačkorochoch kročiť!“ Pustil sa teda len po tej tráve a pomedzi tie kvety. Nikdy ste nevideli, ako nasrdili sa na tom jedni traja, čo tam v tých kvetoch voľač paprili; či ich pleli a či z prachu ofukovali a či čo? Tí zo troch strán do kraviara ako psi štekajúci:

„Ty loptoš, ty niktoš, ty nám tu budeš kvety šliapať!“ Hej, a boli by ho statočne papekmi vyobracali, keby Kubo kraviar nebol mal desať ráz lepšie nohy ako všetci takí na masle vychovaní. Keď tí z jedného boku, skočil on na druhý bok; keď tí zo troch strán, umkol on štvrtou stranou. Aspoň ich trochu vytancoval po tých hriadkách. No ale bolo mu už i toho dosť. Nechal ich dakolko sto krokov za sebou, a čo nevideli, šmyk jednými dvierkami zo záhrady von.

Ani nevedel o šťastí, že už bol na dvore u pána kráľa. Hej, bistuže dade! Ale je to za dvor! Čoby len jednej smeti na ňom! Jeho stará nikdy tak izbu nezametie. Nuž ale preda kdeže tu z toľkého domu smeti podievajú, veď si ich vari len do kasne neodkladajú? A hnoj že, odpytujem pekne, kde vynášajú? Veď ho len ako ihlu ukryť nemohli! Zabral sa on smetisko a hnojisko po všetkých kútoch hľadať. Ale to mu ešte len malo na zlé poslúžiť. Iba keď ho odrazu aj piati zaobkolesia a za pačesy pochytiť a obkriknu sa naňho:

„Čo ty tu, šelma stonohá, po kráľovskej palote špehuješ? Zastreľte špehára! Na šibeň s ním!“

Ej, to by už len nebolo bývalo s kostolným riadom, takto nič po nič človeka na šibeň doniesť!

„Ale, ľudia.“ hovorí im, „veď ste vari len pochabé huby nepojedlí! Veď ja, kraviar z našej dediny, iba to hľadám, kde si tu pri takom gazdovi, ako sú pán kráľ, trus vynášate. A potom rád by som ku pánu kráľovi jeho pani dievku rozosmiat.“

Priam tichšie struny natiahli; všetci sa odstúpili, iba jeden ostal, a to čo najkrajšie oblečený z nich.

„No veď je nič, dobrý človek; veď vám ja nedám ublížiť,“ tak ten začal pekne okolo kraviara. „A veď vás ja,“ vraví ďalej, „upravím pravo k pánu kráľovi, len mi štvrtú čiastku sľúbte z toho, čo dostanete, keď kráľovu dcéru rozosmejete.“

„Prečo nie?“ vravel kraviar, „len ma tu počkajte!“

Nuž ten si sadol čakať a kraviara na pravú cestu nariadil, aj ho ešte naučil, ako má cez tri varty prejsť.

Išiel si on tak pekne, smelo. Lenže ešte aj tu mal z nôh spadnúť, keď tu každá varta ako hrom zare-vala:

„Stoj, chlape! Čo tu chceš?“

Posmelil sa preda a riekol každej:

„Idem ku pánu kráľovi pani dievke na smiechy!“

Nuž tu každá varta pekne okolo neho, vydrankali si po štvrtine z toho, čo dostane, keď kráľovskú dcéru rozsmiechotí.

„A tak tu som vám, pane kráľu,“ rečie už teraz. „Lebo Kubo kraviar z našej dediny, to je nikto inší len ja sám, ako ma tu vidíte. A porozprával som vám všetko, ako čo vodilo sa mi a rád som, že vaša pani dievka pri tej rozprávke aspoň tu i tu pod jeden kútik usmiala sa.“

„Dobre si urobil, synok,“ potľapkali ho pán kráľ po pleci, „už teraz len čo žiadaš za tú rozprávku?“

„A veď som vám hneď spočiatku povedal, že som si prišiel pravdu potvrdiť. Pravdu, pán kráľ, len čo je pravda, to mi potvrdíte: mojich, od slávnej stolice nasúdených, sto kyjov kyjovatých!“

„Kubo, Kubo,“ vravel pán kráľ, „veďže už nežartuj! Veď ja to myslím naozaj, že ťa dám zlatom odvážiť; keď si mi len dcéru rozveselil.“

„Ej, pane kráľu, to i ja myslím naozaj, aby ste mi potvrdili a to pod pečaťou mojich sto kyjov kyjovatých, ako môj vlastný diel za to, že som vašu pani dievku rozveselil, aby som tým štyrom tam vonku

nič dlžen neostal, čo si odo mňa po štvrtine z toho vydrankali.“

„Tak je, tak, otecko, len ty to potvrd,“ rozosmiala sa kráľovská dievka a zatľapkala rukami, „veď naše neočaté stráže dávno tú príučku zaslúžili!“

Tak sa i stalo. Kráľ podpísal súd aj pečaťou potvrdil na tých sto kyjov kyjovatých, pre smiechotkára Kuba, ale na nohavice tým štyrom, čo si vydrankali po štvrtine z toho, keď nášho Kubíka inak pred kráľa pustiť nechceli. A Kubo, kraviar z našej dediny, tiež len pod jeden bajúz zasmial sa, keď tým statočne nohavice vyprášili.

Ale tak nič po nič ani nášho Kubíka od seba prepustiť nechceli. Kráľ mu dal ukázať, kde má svoje tajne, aj čo k tomu patrí – odpýtam pekne vaše poctivé hlavy – to hnojovisko. Vyviezli ho na štyroch paripách von do poľa. Tam na kraj hory stála kráľovská stajňa a v nej celá črieda – sto pekných kráv. Povedali mu, že od týchto čias bude nad tou čriedou kráľovským kraviarom a že si smie aj ženu aj deti k sebe pojať. Kubovi teda od tých čias bolo dobre aj so ženou aj s deťmi. A čo viac, kráľ mu daroval z tých sto kráv jednu na výber. A tá krava mala zvonec, už je tej rozprávke koniec.